

Memo

Datum 29 januari 2026

Aan Gemeente Zaanstad, vertegenwoordigd door Jan Hamming, Stephanie Onclin, Lennart Graaff en Elmer Braakman

Van Gemeente Wormerland, vertegenwoordigd door Judith Michel-de Jong, Tjeerd Pietersma en Elsa van der Linden

Afdeling/team Gemeentesecretaris

Onderwerp

Gespreksleidraad voor het 2^e gesprek gemeente Zaanstad over bestuurlijke toekomst gemeente Wormerland

Op woensdag 28 januari vindt een verdiepend vervolgesprek plaats tussen de gemeente Zaanstad en de gemeente Wormerland. De begeleidingscommissie Bestuurlijke Toekomst van de gemeente Wormerland heeft de volgende verdiepende waarden benoemd die in het vervolgesprek met de gemeente Zaanstad aan bod komen met daarbij onderstaande vragen. Een samenvatting uit het gesprek met de vertegenwoordigers van de gemeente Zaanstad is hieronder in rood weergegeven:

Bestuurlijke samenvatting

Zaanstad voelt zich heel verbonden met Wormerland en voor Zaanstad zou een bestuurlijke fusie met Wormerland een hele logische keuze zijn. Qua gemeenschappen en het historische DNA lopen beide gemeenten in elkaar over. De gemeente Zaanstad kijkt op een realistische manier naar het voorzieningenniveau, wat is de meest handigste manier om voorzieningen te organiseren en is terughoudend met allerlei beloften met oog op de financiële situatie van Zaanstad. Zaanstad heeft de laatste jaren veel ervaring opgedaan met gebiedsgericht en wijkgericht werken en dit biedt kansen om de 'couleure locale' van Wormerland te behouden. Het college van Zaanstad vindt het heel belangrijk om zichtbaar en benaderbaar te zijn in de haarvaten van de gemeente en vraagt ook van de ambtenaren om zoveel mogelijk buiten aanwezig te zijn en signalen op te halen. Zaanstad ziet kansen om zich nog krachtiger te positioneren in de regio en landelijk na een fusie met Wormerland.

1. Ruimte voor de lokale identiteit ('couleure locale') van Wormerland

De lokale identiteit van Wormerland is nu gericht op het groen-landelijke karakter, een sterke sociale cohesie en een sterk verenigingsleven.

- Op welke manier is er ruimte voor de lokale identiteit ('couleure locale') bij een bestuurlijke fusie met de gemeente Zaanstad?

Bij het onderdeel 'lokale identiteit' geeft burgemeester Hamming het voorbeeld van de Westzaanse gemeenschap, een eigen gemeenschap met een groot verenigingsleven waar veel gemeenschapskracht is. Een voorbeeld is het instandhouden van 't Reghthuys en de vrijwilligersdorpsbus De Groene Koets.

- Zijn er voorbeelden waaruit blijkt dat er aandacht is voor de eigenheid van de verschillende wijken/kernen?
Het motto van de gemeente Zaanstad is al jarenlang, eenheid in verscheidenheid. Zaanstad is al ruim 50 jaar een stad en 6 dorpen, met elkaar verbonden door de historie. Door wijkmanagers wordt er vorm en ruimte gegeven aan de gemeenschappen en de (sport)verenigingen. Het standpunt van het college is: Wat men in de gemeenschappen beter kan, moeten we vooral daar laten.
- Zijn er bijvoorbeeld binnen de gemeente bijvoorbeeld subsidies voor sportvereniging en culturele organisaties?
Deze vraag is niet separaat aan bod gekomen tijdens het overleg.
- Hoe gaat de gemeente om met initiatieven vanuit de inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners?
Het college van Zaanstad koestert mooie initiatieven vanuit de gemeenschap, zoals het hierboven beschreven voorbeeld van Westzaan.

2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau in Wormerland

Binnen Wormerland worden de laagdrempelige toegang tot het burgerzakenloket en de loketten van de lokale wijk- en jeugdteams al zeer toegankelijk ervaren. Ook voorzieningen als het zwembad, de sporthal als de bibliotheek worden als zeer waardevol ervaren.

- Op welke manier heeft de gemeente Zaanstad oog voor het lokale voorzieningenniveau?
De gemeente Zaanstad kijkt op een realistische manier naar het voorzieningenniveau. Qua overheidsvoorzieningen, zoals een loket voor burgerzaken, moeten we kijken hoe we dit het handigst kunnen organiseren. Zaanstad verwijst hierbij naar het overheidssteunpunt in Krommenie, dat ook goed bereikbaar is voor de inwoners vanuit Wormer.
Een exploitatie van bijvoorbeeld een zwembad kan misschien ook op een andere manier georganiseerd worden met behulp van de kracht van de gemeenschap.
Het uitgangspunt is om realistisch te kijken. Daar waar naast elkaar gelegen kernen voorzieningen kunnen delen, kan dat helpen bij de financiële uitdagingen.
- Hoe waardeert de gemeente Zaanstad dergelijke voorzieningen?
Zaanstad ziet een grote mate van verscheidenheid in de gemeente en soms ook verschillen binnen dorpen, zoals Oud-Assendelft en Nieuw-Assendelft. Dit bepaalt al 50 jaar het DNA van Zaanstad. De laatste jaren is voor die verscheidenheid veel meer aandacht gekomen. Een bijvoorbeeld hiervan het realiseren van een stadsbibliotheek in Krommenie met een overheidssteunpunt. Burgemeester Hamming geeft aan dat Zaanstad op dat gebied een goed track record heeft. Ook de zwembadvoorzieningen staan in Zaanstad hoog in het vaandel.

3. Het organiseren van bestuurlijke nabijheid en benaderbaarheid voor inwoners van Wormerland

Een kracht van de gemeente Wormerland is de bestuurlijke nabijheid, raadsleden en collegeleden met een sterk lokaal profiel, die regelmatig zich in de haarvaten van de samenleving bevinden. Signalen komen daardoor snel door, waarna deze via korte lijnen in de organisatie kunnen worden opgepakt.

- Op welke wijze denkt de gemeente Zaanstad de bestuurlijke nabijheid richting de kernen en dorpen vorm te geven?
In de gemeente Wormerland zijn korte lijnen met bestuurders, waardoor signalen als inwoners vastlopen in het systeem, snel opgepakt kunnen worden. Burgemeester Michel - de Jong vraagt hoe dat in Zaanstad gaat. Burgemeester en wethouders van Zaanstad leggen veel bezoeken af in de stad en met organisaties in de stad, dit is de basishouding van dit college en ook van de organisatie. De afgelopen jaren zijn veel belangrijke stappen gezet in het gebiedsgericht werken met gebiedsmanagers en het wijkgericht werken met wijkmanagers. Het college probeert zoveel mogelijk naar buiten te gaan en te bellen om het persoonlijke contact op te zoeken. Wethouders hebben spreekuren in de wijken met de wijkmanagers. In elke wijk is het anders ingericht. Deze

spreekuren zijn belangrijk om signalen op te halen en naar binnen te brengen. Natuurlijk is de schaal anders, maar de grondhouding/cultuur van Zaanstad is gericht op contact. Ook krijgt het college van Zaanstad signalen als inwoners vastlopen in het systeem. Zaanstad beschikt over het team Vangnet die te allen tijde bereikbaar is als crisisorganisatie.

De ambtelijke organisatie van Zaanstad heeft ook een dwarskijkteam voor schrijnende casuïstiek of voor casuïstiek waarvoor geen passende oplossing voor handen is, als het een keer echt niet goed is gegaan met inwoners en ondernemers om te kijken waar het mis is gegaan en wat we ervan kunnen leren. In het Sociaal Domein werkt Zaanstad met de methodiek Hemelse modder, een persoonsgerichte aanpak gericht op maatwerk.

Het gebiedsgericht, opgavegericht en wijkgericht werken zou de basis kunnen zijn voor Wormerland om het 'couleure locale' te behouden en de behoefte van de inwoners van Wormerland centraal te zetten.

Burgemeester Hamming geeft aan dat je nabijheid wel moet organiseren, in een grote gemeente zoals Zaanstad is deze er niet vanzelfsprekend. Dit kan bijvoorbeeld door te werken met ervaringsdeskundigen, zoals bij de slachtoffers van de toeslagenaffaire.

Ook bij de raadsleden zien burgemeester Hamming en wethouder Onclin dat de Zaanse raadsleden in de haarvaten van de samenleving zitten en velen zijn aanwezig bij bijeenkomsten, werkbezoeken, bewonersavonden, ed.

4. Kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners van Wormerland

Dit betreft natuurlijk een laagdrempelige en toegankelijke loketfunctie dichtbij, maar gaat ook over de opvolging van meldingen in de openbare ruimte en integrale samenwerking tussen gemeente, SMD en WelzijnWonenPlus en een laagdrempelige inloopfunctie bij het sociaal team.

- Hoe waardeert de inwoner van Zaanstad de dienstverlening van Zaanstad?

De gemeentesecretaris van Zaanstad licht toe dat inwoners over het algemeen heel tevreden zijn over de dienstverlening van Zaanstad (zie ook bijlage B.1.). De klanttevredenheid aan de balie ligt op 80%, Zaanstad heeft heel erg ingezet op begrijpelijke taal in brieven en op sociale media. De basisdienstverlening van de gemeente is goed op orde. Uitgangspunt van de visie op dienstverlening is integraal, dienstbaar naar inwoners en vanuit het perspectief van de inwoners. De organisatieontwikkeling van de afgelopen jaren heeft als doel de organisatie naar buiten te keren met het gezicht naar de stad. Nieuwe medewerkers worden in hun onboarding meegenomen in deze waarden en medewerkers worden oproepen om naar buiten te gaan. De burgemeester roept nieuwe medewerkers op tot het mogelijk maken van de wensen van onze inwoners.

Burgemeester Michel - de Jong vraagt naar de berichten in de pers over de onrust in de organisatie en in de raad. Wethouder Onclin licht toe dat zo'n verhaal vaak twee kanten heeft. De gemeentesecretaris geeft aan de organisatieontwikkeling in een rustige fase terecht is gekomen. We hebben de afgelopen jaren veranderingen doorgevoerd, dat heeft ook tot wisselingen in de organisatie geleid. Dit geldt ook in de top van de organisatie. Er staat nu een stabiel en divers GMT met veel energie. De organisatie is nog steeds volop in beweging. Vitaliteit en vakmanschap staan bovenaan de agenda.

- Heeft de gemeente Zaanstad ideeën over het organiseren van een laagdrempelige en toegankelijke dienstverlening voor onze inwoners?
Zaanstad verwijst hierbij naar het gerealiseerde overheidssteunpunt in Krommenie.

5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid en nieuwe ambities

Op dit moment heeft de gemeente Wormerland goed zicht op wat er binnen Wormerland speelt en wat de behoefte onder haar inwoners is. Door lokaal beleid kunnen wij goed inspelen op wat er nodig is op de verschillende beleidsterreinen. Een kwetsbaarheid is dat Wormerland niet op alle beleidsterreinen voldoende specialisme en capaciteit in kan zetten die soms nodig is.

- Is er voldoende ruimte binnen Zaanstad voor nieuw beleid en nieuwe ambities op het terrein van bijvoorbeeld Sociaal Domein, bijvoorbeeld de invoering van nieuwe maatregelen om armoede te bestrijden, of op het gebied van Duurzaamheid en klimaatadaptatie, bijvoorbeeld bij de invoering van Warmtenetten?

Ruimte voor nieuw beleid en innovaties ziet Zaanstad vooral in het aanbrengen van focus in de projecten en subsidies waar op we op in springen. Ook in relatie tot de lobbykracht en subsidies/cofinanciering. Eerst kijken wat het ons te bieden heeft. Daaruit komen hele mooie projecten vooruit, zoals de Regiodeal ZaanIJ, HOV ZaanIJ en de Woontop (waarmee onder meer middelen beschikbaar kwamen om naast woningbouw ook groen en parken in Zaandam Oost te realiseren).

6. Financiële toekomstbestendigheid

De gemeente Wormerland heeft tot en met 2029 een sluitende meerjarenbegroting vastgesteld ondanks de tekorten vanuit het Rijk, waarbij de jaren 2027 en 2029 zijn sluitend zijn gemaakt met de inzet van surplus Algemene Reserve. Dit gaat wel steeds meer ten koste van de incidentele middelen en de algemene reserve.

- Welke huidige uitdaging ervaart de gemeente Zaanstad binnen hun huidige meerjarenbegroting en welk beeld heeft de gemeente van de financiële toekomstbestendigheid als er sprake is van een bestuurlijke fusie met Wormerland of met meerdere gemeenten?

De schulddispositie van de gemeente Zaanstad is van oudsher hoog, de laatste jaren verbetert deze wel. De exploitatieruimte in structurele zin in de begroting van Zaanstad is een aandachtspunt, er liggen nog een aantal financiële opgaven. Zaanstad is er trots op dat de woonlasten structureel de laatste jaren naar beneden zijn gegaan. Aangezien de woonlasten in de gemeente Wormerland hoger zijn zal harmonisatie van de woonlasten betekenen dat er een financiële uitdaging is in de begroting. Het college van Zaanstad wil hierbij ook het belang van de Zaanse inwoners voor ogen houden.

Een samenvoeging met een gemeente met veel landelijke oppervlakte brengt ook van nadelige financiële effecten met zich mee. Daarnaast kunnen er ook voordelen zijn, dus alle financiële aspecten zullen meewegen. Het uitgangspunt voor de gemeente Zaanstad is dat, als we voor een bestuurlijke fusie gaan, we met realiteitszin naar het totaalplaatje en het evenwicht voor alle inwoners moeten kijken.

Burgemeester Hamming geeft aan dat het kruidenieren zogezegd in Zaanstad is uitgevonden, Zaanstad is creatief met elke euro twee keer omdraaien.

- Wat ziet u als de drie belangrijkste financiële uitdagingen in de komende vijf jaar?

7. Ontwikkeling van de woonlasten

De gemiddelde woonlasten zijn in de gemeente Wormerland hoger dan de woonlasten in de gemeente Zaanstad.

- Heeft de gemeente Zaanstad een beeld over de manier hoe en waarop de harmonisatie van deze tarieven in de tijd kan plaatsvinden?

Zie antwoord hierboven.

8. Voldoende impact vanuit de Wormerlands belangen op regionale samenwerking

De regionale samenwerking met gemeenten van verschillende omvang levert uitdagingen op. Niet alleen in de samenwerking, maar ook in de invloed waarin de belangen van de inwoners van de kleine gemeenten kunnen worden meegenomen.

- Welke voordelen en/of nadelen ziet Zaanstad bij een bestuurlijke fusie voor de samenwerking in de regionale samenwerking?

Zaanstad is zeer succesvol in de lobbykracht in de MRA-regio, richting Den Haag en zelfs richting Europa. Dit uit zich in een resultaat van ruim 400 mln bijeengebracht door alle lobbyactiviteiten. Zaanstad investeert in goede bestuurlijke en ambtelijke contacten bij de verschillende ministeries in Den Haag. Ieder vier jaar wordt de lobbyagenda herijkt en aan de netwerkagenda gekoppeld. Bij deze lobby richt Zaanstad zich zowel op eigen bestuurlijke ambities, als op het inspelen op kansen en uitdagingen bij besluiten van hogere overheden.

De balans in de regio is voor Zaanstad belangrijk, waarbij krachtige gemeenten de regionale uitdagingen oppakken. Door de samenvoegingen zouden Zaanstad en Purmerend samen krachtige gemeenten in de regio vormen. Voor Zaanstad geldt dat samenvoeging met Wormerland Zaanstad landelijk krachtiger maakt in relatie tot andere 200.000 gemeenten. Voor burgemeester Hamming is een samenvoeging tussen beide gemeenten, met zo'n gemeenschappelijke karakter en DNA als Wormerland en Zaanstad, een hele logische stap. Burgemeester Michel – de Jong geeft aan dat dit vanuit de logica van de inwoner niet altijd zo gezien wordt.

- Welke mogelijkheden zijn om specifieke belangen van inwoners van Wormerland mee te nemen in die regionale samenwerking?

De regionale samenwerking en lobbykracht van Zaanstad richt zich op de belangen van al haar kernen, maar ook nu al kijkt Zaanstad hierbij naar andere gemeenten. Als voorbeeld wordt de Regiodeal ZaanIJ genoemd, waarin naast Amsterdam en Zaanstad ook Oostzaan is opgenomen.

9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland

De raad van Wormerland heeft aangegeven over de voorgenomen richtinggevende keuze een participatietraject te willen starten op korte termijn (na 1 april) in de vorm van een inwonersenquête met dialooggesprekken in de kernen.

- Hoe belangrijk vindt Zaanstad het draagvlak van inwoners uit Wormerland?

Zaanstad ziet het draagvlak van de inwoners als belangrijke voorwaarde. Burgemeester Hamming verwijst naar het voorbeeld van Don Bijl, voormalig burgemeester van Purmerend. Hij stak zelf veel tijd en energie in het creëren van draagvlak in de fusie met de Beemster. Als bestuurders kunnen we naar voren stappen en de betrokkenheid bij de dorpen een gezicht geven. Zaanstad wil niet de grote broer zijn die Wormerland komt overnemen. De gemeente Zaanstad past daarin gepaste bescheidenheid.

- Stel dat er uit het participatietraject bezwaren van inwoners naar voren voor een bestuurlijke fusie of inwoners bepaalde voorkeuren uitspreken, op welke manier kan en wil de gemeente de uitkomsten van een participatietraject van Wormerland meenemen in een traject van bestuurlijke fusie?

Deze vraag is niet separaat aan bod gekomen tijdens het overleg.

Vervolg vragen:

- Welke logische vervolgstappen ziet de gemeente Zaanstad in het vooruitzicht, indien de raad van Wormerland een positieve grondhouding uitsprekt in een voorlopig richtinggevend besluit?
De tijdslijn binnen Wormerland is om op 10 maart een voorlopig richtinggevend besluit in de gemeenteraad te geven over de richting van een eventuele bestuurlijke fusie. Ambtelijk zal er contact worden gehouden over de planning en de richting van het uiteindelijke besluit. Als we op het punt komen van een gezamenlijke verkenning, zal een gezamenlijk team een draaiboek maken en het proces verder uitlijnen. Zaanstad heeft hier geen concrete actuele ervaring mee.

- Welke tijdsplanning heeft Zaanstad voor ogen wanneer een bestuurlijke fusie gereed zou moeten zijn?
Deze vraag is niet separaat aan bod gekomen tijdens het overleg.
- Hoe ziet Zaanstad het parallelle proces met de gemeente Oostzaan voor zich en wat betekent dit voor de gemeente Wormerland?
Gemeente Zaanstad zou het heel logisch vinden dat Wormerland en Oostzaan in een gezamenlijk proces naar Zaanstad toekomen. Deze Zaanstreek-gemeenten passen qua DNA en historische identiteit goed bij elkaar.

Wij realiseren ons dat dit een uitgebreide gespreksleidraad is om in het geplande uur te bespreken. Daarom sturen wij bijgaande gespreksleidraad ook aan u van tevoren op. In het gesprek kunnen wij ook focus aanbrengen aan de waarden die voor de gemeente Zaanstad de meeste prioriteit hebben.

Bijlagen

B.2.1 Annotatie Gespreksleidraad gemeente Wormerland-Zaanstad 28-01-2026